

ביאור הדף מסכת סנהדרין דף י"ג

ישנם ארבעה תקופות בשנה וכל תקופה זמנה תשעים ואחד יום, תקופת תשרי שהיא הסתיו, ותקופת סבת שהיא זמן החורף, ותקופת ניסן, שהוא האביב, ותקופת תמוז שהיא הקיץ.

ותקופות אלו נקבעות לפי החמה, ולא לפי שנת הלבנה, אבל החודשים נקבעים לפי תקופת הלבנה. וכיון שמחדשים את החודשים לפי הלבנה, לפעמים כדי שהתקופות יצאו בזמנם צריך לעבר את השנה, וזה נקרא עיבור מחמת התקופה. (וישנם סיבות נוספות לעבר את השנה כפי שהתבאר לעיל).

ואמר רב יהודה בשם שמואל שלדעת רבי יהודה אין מעברים את השנה מחמת התקופה, אלא אם כן חישוב ומצאו שאם לא יעברו את השנה, חודש תשרי הקרוב ברובו לא יהיה מתקופת תשרי אלא עדיין מתקופת תמוז, וכלומר שאם ששה עשר ימים שהם רוב חודש תשרי יהיו עדיין מתקופת תמוז, מעברים את השנה הקודמת, כדי שתקופת תשרי תקדים בחודש, ונמצא שחג הסוכות יהיה בתקופת תשרי של השנה החדשה, ולא בתקופת תמוז ששייכת לשנה שעברה.

אבל לדעת רבי יוסי, אם רק ששה עשר יום מחודש תשרי הם מתקופת תמוז, ושאר החודש כבר בתקופת תשרי, אין צורך לעבר את השנה הקודמת, ורק אם עשרים ואחד ימים מחודש תשרי הם מתקופת תמוז, צריך לעבר את השנה הקודמת כדי שתקדים התקופה בחודש.

ומבאר הגמרא שהם נחלקו בהבנת הפסוק "חג האסיף תקופת השנה", ואמנם לדעת שניהם לומדים ממנו שצריך שחול המועד, (שהוא מכונה חג האסיף, כי הוא גם חג, אבל מותר לאסוף בו תבואה באופנים מסויימים), יחול בתקופת השנה החדשה ולא בתקופת תמוז שהיא שייכת לתקופה הישנה.

אלא שנחלקו רבי יהודה ורבי יוסי, האם צריך שכל חול המועד יחול בתקופה החדשה, או שמספיק שאפילו היום האחרון של חול המועד יחול בתקופה החדשה, לדעת רבי יהודה צריך שכל חול המועד מט"ז בתשרי כבר יחול בתקופה החדשה, אך לדעת רבי יוסי, אפילו אם רק כ"א בתשרי שהוא היום האחרון של חול המועד יחול בתקופה החדשה זה מספיק כדי להיקרות "וחג האסיף תקופת השנה", ואין צריך לעבר את השנה.

ואומרת הגמרא שמצינו מחלוקת האם היום שבו מתחילה התקופה, וכלומר היום הראשון של כל תקופה, הוא סוף של התקופה הקודמת, ורק למחרת מתחילה התקופה החדשה, או שכבר היום הראשון הוא תחילתה של התקופה החדשה, אבל כאן מוכרח שדעתם של רבי יהודה ורבי יוסי שהיום הראשון של כל תקופה הוא כבר **תחילת** התקופה החדשה, כי אם לא, היה יוצא שבפועל תקופת תשרי מתחילה רק יום אחר כך, ואם כן לרבי יהודה לא יצא כל חול המועד בתקופה החדשה, אלא רק מי"ז לחודש, ולרבי יוסי יצא שרק שמיני עצרת יצא בתקופה החדשה אבל לא חול המועד בכלל.

אך מקשה הגמרא שהרי שנינו בבבלייתא שלדעת רבי יהודה יום תקופה הראשון גומר את התקופה הקודמת, ולדעת רבי יוסי יום תקופה הראשון כבר מתחיל את התקופה החדשה. ואם כך קשה שהרי שמואל אמר בדעת רבי יהודה שאם התקופה החדשה תתחיל בששה עשר בתשרי אין צריך לעבר את השנה, ומוכח שלדעתו היום החדש בתקופה כבר מתחיל את התקופה החדשה ולכן לא צריך לעבר, וכאן רואים שלדעת רבי יהודה יום התקופה הראשון הוא עדיין גומר את התקופה הקודמת, ועוד לא מתחיל את החדשה.

ועוד מקשה הגמרא על מה שאמר שמואל שלדעת רבי יהודה מעברים את השנה אם תקופת תמוז ממשכה עד ששה עשר לתשרי, ולדעת רבי יוסי מעברים רק אם תקופת תמוז נמשכת עד כ"א בתשרי, שהרי שנינו בבבלייתא את מחלוקתם של רבי יהודה ורבי יוסי, באופן אחר, ונשאר הגמרא בקושיא בזה.

ומביאה הגמרא את הברייתא שאומרת **שלדעת** תנא קמא אין מעברים את השנה אלא א"כ היתה תקופת תשרי חסירה רובו של חודש וכמה רובו של חדש ששה עשר יום, ואם תקופת תשרי מתחילה בי"ז לחודש מעברים את השנה. כי לדעתו צריך שכל חול המועד סוכות מששה עשר לתשרי יחול בתקופה של השנה החדשה ולא שעברה.

ולדעת ר' יהודה באופן כזה לא מעברים את השנה, אלא רק אם תקופת תמוז נמשכת שתי שלישי מהחודש וכלומר עשרים יום. כי אף שהתקופה החדשה באופן כזה מתחילה מכ"א שהוא עדיין חול המועד, כיון שלדעת רבי יהודה יום התקופה הראשון הוא עדיין חלק מהתקופה הישנה, ממילא נמצא שכל חול המועד היה בתקופה הישנה ולא בחדשה, ובאופן כזה מעברים את השנה.

ולדעת רבי יוסי מחשבים ששה עשר לפני הפסח מעברים ששה עשר לפני החג אין מעברים. וכלומר שאם יוצא שתקופת טבת המשיכה לחודש ניסן ששה עשר יום, מעברים את השנה, כי אז יצא שתקופת תשרי הבא תתחיל רק בכ"ב בתשרי, שהוא אחרי חול המועד.

אבל אם תקופת תשרי מתחילה רק ביום ששה עשר בתשרי (או אפילו אחרי עד כ"א) אין צריך לעבר את השנה. כי לדעתו מספיק יום אחד של חול המועד מהתקופה של השנה החדשה.

ודעת רבי שמעון שאפילו אם יצא שתקופת תמוז ממשיכה ששה עשר בחודש תשרי מעברים את השנה.

ואחרים אומרים שכדי לא לעבר את השנה צריך שהתקופה תהיה רק במיעוט החודש, שהם י"ד יום.

ושאלת הגמרא במה נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי בברייתא, הרי רבי יהודה אמר שאם יום התקופה יוצא בכ' בתשרי אין מעברים, ומשמע שסובר שמספיק מקצת חול המועד בתקופת תשרי כדי לא לעבר, ורבי יוסי אמר שמחשבים אם תקופת טבת יוצאת ששה עשר יום לפני הפסח מעברים את השנה, כי אז תקופת תמוז תמשיך עד כ"ב בתשרי, אבל אם תקופת טבת יוצאת רק ט"ו יום לפני הפסח, אין צריך לעבר כי יצא שיהיה יום אחד בחול המועד תשרי שהוא כ"א תשרי בתקופה החדשה, וגם לדעתו רואים שמספיק יום אחד של חול המועד מהתקופה החדשה.

ועונה הגמרא שאכן בזה לא נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה, אלא שנחלקו האם יום התקופה הראשון מתחיל את התקופה החדשה או גומר את הישנה, שלדעת רבי יהודה יום תקופה הראשון גומר את התקופה הקודמת, ולדעת רבי יוסי יום תקופה הראשון כבר מתחיל את התקופה החדשה.

וממילא לדעת רבי יהודה צריך שתקופת תשרי תתחיל בכ' תשרי, כדי שבכ"א כבר תהיה תקופת תשרי בפועל, ויצא שיום אחד מחול המועד יצא בתקופה החדשה, אך לדעת רבי יוסי שהיום הראשון של התקופה כבר שייך לתקופה החדשה, גם אם תקופת תשרי יצאה בכ"א בתשרי זה מספיק כדי לא לעבר את השנה.

ועל מה שאמר רבי יוסי שאם תקופת תשרי מתחילה רק ביום ששה עשר בתשרי אין צריך לעבר את השנה. כי לדעתו מספיק יום אחד של חול המועד מהתקופה של השנה החדשה, שואלת הגמרא שהרי גם אם חלה התקופה ב"ז או י"ח או י"ט עד כ' אין צריך לעבר את השנה, כי לדעת רבי יוסי התבאר שמספיק מיעוט מהחג בתקופה החדשה.

ועונה הגמרא שאכן כך באמת הדין לדעת רבי יוסי, ומה שאמר דווקא ששה עשר, זה אגב מה שאמר שאם תקופת טבת ממשיכה לניסן ששה עשר יום מעברים, אמר גם שאם תקופת תמוז ממשיכה לתשרי ששה עשר יום אין מעברים.

ועל מה שאמר רבי שמעון שאם תקופת תמוז ממשיכה עד ששה עשר יום בחודש תשרי מעברים את השנה, כי צריך שכל חול המועד יחול בתקופה החדשה, שואלת הגמרא שהרי כך גם דעת תנא קמא שאמר שאין מעברים את השנה אלא א"כ היתה תקופת תשרי חסרה רובו של חודש וכמה רובו של חדש ששה עשר יום, סובר שצריך שכל חול המועד יחול בתקופה החדשה.

עמוד ב'

ועונה הגמרא שנחלקו תנא קמא ורבי שמעון האם היום הראשון בתקופה גומר את התקופה הישנה, ולכן כדי שכל חול המועד יצא בתקופה החדשה צריך שהתקופה החדשה תתחיל בחמשה עשר לתשרי, כדי שבששה עשר כבר יעבור היום הראשון ותתחיל בפועל תקופת תשרי, או שהיום הראשון בתקופה מתחיל את התקופה החדשה, ולכן אם התקופה החדשה חלה בששה עשר בתשרי אין צריך לעבר את השנה כי יוצא שכל חול המועד בתקופה החדשה.

אמנם אומרת הגמרא שאין אנו יודעים האם רבי שמעון סובר שיום ראשון מתחיל את התקופה החדשה, ותנא קמא שיום ראשון גומר את התקופה הישנה או להפך.

ועל מה שהתבאר בברייתא שדעת אחרים שכדי לא לעבר את השנה צריך שהתקופה תהיה רק במיעוט החודש, שהם י"ד יום, מבינה הגמרא שכוונתם שצריך שתקופת תמוז תהיה רק עד י"ד בחודש תשרי, אבל אם המשיכה תקופת תמוז עד ט"ו לחודש תשרי מעברים את השנה.

ושאלת הגמרא שהרי אפילו אם אחרים סוברים שהיום הראשון של התקופה גומר את התקופה הישנה, עדיין יוצא שיש כאן יום מיותר ומספיק שהתקופה תתחיל מט"ו בתשרי כדי שחול המועד שמתחיל בט"ז כבר יצא בתקופת תשרי.

ותירץ רב שמואל בר רב יצחק שאחרים דיברו על תקופת ניסן, ולדעתם צריך שפסח יחול בתקופת האביב, ולכן אם תקופת טבת המשיכה לט"ו לחודש ניסן מעברים את השנה, כדי שפסח יצא בתקופת האביב. וטעמם הוא משום שנאמר בפסוק "שמור את חדש האביב", והם דורשים שהכוונה שמור אביב של תקופה שיהא בחדש ניסן.

ושאלת הגמרא מדוע באופן כזה מעברים את השנה ולא מעברים רק את חודש אדר שיהיה שלושים יום, וממילא יצא שחג הפסח מתחיל יום אחד מאוחר יותר וכולו בתקופת האביב.

ותירץ רב אחא בר יעקב שאכן כך דעת אחרים, ומה שאמרו שכדי לא לעבר את השנה צריך שהתקופה תהיה רק במיעוט החודש, שהם י"ד יום, כוונתם שאם אחרי תקופת טבת נשאר בחודש ניסן י"ד יום שהם לא מתקופת טבת אלא מהתקופה החדשה, צריך לעבר את השנה כדי שט"ו יצא בתקופת האביב, ולא בתקופת טבת, אבל אם תקופת טבת השאירה ט"ו יום לתקופה החדשה, ורק ט"ו יום הם מתקופת טבת, אין צריך לעבר את השנה, אלא מוסיפים יום נוסף לחודש אדר וממילא תקופת טבת יוצאת רק י"ד ימים בחודש ניסן, ונמצא שט"ו בניסן יוצא בתקופה החדשה.

ורבינא תירץ שבאמת אחרים דיברו על תקופת תמוז הממשיכה לחודש תשרי, ואמרו שצריך שתקופת תמוז תהיה רק עד י"ד בחודש תשרי, אבל אם המשיכה תקופת תמוז עד ט"ו לחודש תשרי מעברים את השנה. והטעם הוא כי לדעת אחרים צריך שאפילו יום טוב הראשון של החג יצא בתקופת תשרי, וכיון שלדעת אחרים היום הראשון בתקופה עדיין גומר את התקופה הישנה, לכן צריך שהתקופה תתחיל כבר בי"ד.

ושאלת הגמרא שהרי הוא אינו חג האסיף כי אסור לאסוף בו, ולכן לא עליו דיבר הפסוק שאמר "וחג האסיף תקופת השנה", **ועונה** הגמרא שלדעת אחרים הכוונה לחג הבא בזמן אסיפה, אפילו שלא אוספים בו בפועל, ולכן צריך שגם ט"ו יצא בתקופה החדשה,

במשנה התבאר שסמיכת זקנים בשלושה. ומביאה הגמרא ברייתא שמבארת את הפסוק "וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר", שבתחילה כתוב "וסמכו" אך וודאי שאין הכוונה לזקני השוק כי נאמר "עדה" ואין הכוונה לקטני עדה אלא למיוחדים שבעדה שהם מהסנהדרין שנאמר "העדה".

ומוסיפה הברייתא שלדעת רבי יהודה מהפסוק "וסמכו" לומדים שצריך שני דיינים, ומהמילה "זקני" לומדים שני דיינים נוספים, וכיון שבארבעה אין בי"ד שקול מוסיפים עליהם עוד אחד, ולכן צריך חמשה דיינים.

אך לדעת רבי שמעון צריך שלושה דיינים, כי המילה "זקני" היא לשון של שנים וכיון שצריך שלא יהיה בית דין שקול מוסיפים עוד אחד. ולכן צריך שלושה דיינים.

ושאלת הגמרא מה ילמד רבי שמעון ממה שכתוב בפסוק "וסמכו", אם הוא לא לומד משם שצריך עוד שני דיינים, ועונה הגמרא והמילה "וסמכו" לומדים את עצם הדין שפר של ציבור צריך סמיכה.

ואילו לדעת רבי יהודה היינו יכולים להבין זאת גם אם היה כתוב בלא המילה וסמכו, אלא רק "את ידיהם על ראש הפר" (או שהיה אפשר לכתוב וסמך). אך לדעת רבי שמעון אם לא היה כתוב וסמכו, היה צד שמספיק שהדיינים יהיו בסמוך לפר, ואין צריך שיסמכו ידיהם ממש.

ואמנם רבי יהודה לא הוצרך ללמוד זאת מהמילה "וסמכו" כי למד זאת מגזירה שווה, מהמילה "ראש" שנאמרה לגבי קרבן עולה "וסמך ידו על ראש העולה", למילה "ראש" שנאמרה כאן, "וסמכו את ידיהם על ראש הפר", וכפי שבעולה הכוונה לסמיכה ממש כך גם כאן. אך רבי שמעון לא למד את גזירה שווה זו.

מביאה הגמרא תנא שאומר שסמיכה וסמיכת זקנים בשלושה דיינים. וביאר רבי יוחנן, שסמיכת זקנים הכוונה לסמוך את החכמים ולקרוא להם רבי, ושאל אביי את רב יוסף מהיכן המקור לדין הזה שצריך לסמוך בשלושה, ואי אפשר לומר שלומדים זאת ממשה שסמך את ידיו על יהושע כמו שנאמר בפסוק "ויסמוך את ידיו עליו", כי הוא סמך לבדו, ומדוע אנו אומרים שצריך שלושה.

ואם נאמר שכיון שמשה היה שקול ככל הסנהדרין הרי זה כאילו סמכו שבעים ואחד, אם כך נלמד מכאן שסמיכה צריכה ע"א, ולא שלושה. ונשאר הגמרא בקושיא.

מביאה הגמרא ששאל רב אחא בנו של רבא את רב אשי האם סומכים את החכמים ביד ממש וכלומר שמניחים את היד על ראשם, והשיב לו שלא סומכים ביד אלא במה שקוראים להם רבי, ונותנים להם רשות לדון דיני קנסות.

